

Nahodilosti

Nechme stranou otázku, kdy nám něco připadá jako nahodilé, tj. otázku dojmu nahodilosti. Nám půjde o nahodilost skutečnou, tj. „objektivní“, na jakýchkoli dojmech nezávislou. Pak ovšem je zřejmé, že jde o něco negativního, tj. o něco, co nelze vyložit (vysvětlit) odkazem na to, co předcházelo a čím to bylo způsobeno či vyvoláno. Tím předcházejícím může být ovšem nejen něco minulého (konkrétního), ale také nějaký řád. Povaha takového eventuálního řádu pak určuje, co je třeba (nebo možno) chápat jako nahodilost. Nejčastěji se takovým „řádem“ rozumí kauzalismus, případně (méně často) pankauzalismus, ovšem ten vlastně jakékoli nahodilosti vylučuje). Nahodilé je v takovém případě to, co nebylo způsobeno ani žádnou konkrétní příčinou, ani vyvoláno nějakým řádem (ovšem zase za asistence něčeho minulého). Řád sám nemůže vyvolat (přivodit) vznik žádné konkrétní skutečnosti, tj. nemůže začít žádný akt, žádnou akci. Může jen mít „vliv“ na způsob přetrvávání toho, co tu už bylo. Ovšem i to je velký problém: jak je vůbec možná změna něčeho, co tu už jednou je? Jak je možné stárnutí? Jak je vůbec možná entropie?

(Písek, 170607-2.)

[Podle řazení kartotéčních lístků v původních souborech jde o reakci na čtení vlastního deníkového záznamu z 26. října 1988: „Data a výročí představují něco v podstatě nahodilého, neboť vše záleží na našem souřadnicovém systému, tj. kalendáři, a na pro dějiny tak nahodilých okolnostech, jako jsou pohyby těles (nebeských) našeho slunečního systému. Filosofie nemiluje nahodilosti, a musí-li se už do nich zaplést, ráda a s chutí mezi slavná nebo jinak významná výročí vplétá připomínky výročí neslavných, někdy dokonce zahanbujících, pokud z toho může vytěžit něco filosoficky podstatného (a to ovšem znamená: něco životně významného pro všechny). A tak, mám-li říci něco právě jako filosof, chtěl bych připomenout jedno nekulaté výročí, které není...“ Tento záznam Hejdánek také zařadil do kartotéky pod názvem „Nahodilosti“. Pozn. red.]